

Od Rusa Putina k Putinově puti

Pavel Kopecký

Abstract:

Russia proclaims itself heir to the Soviet Union whereupon after a many year intermezzo of humiliating all-round weakness it struggles to gain repeated dominance or direct control of former USSR areas or those subjugated by Stalinism after the victory in the "Great Patriotic War". The embodiment of the reconstruction of the empire that shrunk approximately into the size of Catherine the Great's realm, new Russian expansionism, is to be found in the presidential duo Vladimir Putin – Dmytri Medvěděv. They stand for a new round of the Moscow's relationships towards the EU, the USA as well as former inferior areas in the immediate vicinity of their state.

Keywords: Russia, Putin, Russian expansionism

Na Východě se probouzí drak. Pozvolna otevírá jedno oko, po něm druhé, ze sluje, kde po letech tápání zvolna nabíral síly, ozývá se znova lomoz mnoha tun „mírové oceli“; olympijské kruhy si plete s okovy a má neutuchající kosmické ambice. O kom je řeč? O komunistické Říši středu s až bestiální zálibou v kapitalistickém trhu? O trhu zahrnujícím miliardu tři sta milionů duší pod (ne)viditelnou rukou rozvětvené strany? Samozřejmě nikterak. Centrum naší pozornosti zalehl jiný kolos, Medvěděvův „ruský medvěd“, jehož vůdčí skupiny mají taktéž kořeny v totalitární minulosti řízeného hospodářství. Matička Rus, Svátá Rus, Rusko, „říše středu“ mezi starým světadílem a Asií. Tak se alespoň současná zem „lidu pravoslavného“, jemuž ostentativní ateismus sekularizovaného politického náboženství dlouho nevydržel, sama nejčastěji spatřuje. Dokonce s jistou účelovostí, s níž skrytě vyhrožuje Evropské unii, ale i Spojeným státům americkým, neboť euroatlantický prostor s obavami sleduje posilování role Pekingů hladového po naftě a uhlí a jehož znepokojení související také s energetickou bezpečností, tj. se závislostí na východní ropě, by mohlo přerůst v noční můru, „black out“ orientace Moskvy na Čínu. Kreml si dává záležet, aby především Brusel pochopil, že Ruské federaci není skutečným anebo aspoň bezpodmínečným geopolitickým partnerem. Ministr zahraničních věcí Sergej Lavrov už počátkem loňského roku prohlásil například v časopisu Rusko v globální politice následující: „Praxe tohoto partnerství z druhé strany přesvědčivě svědčí o reálných zájmech Ruska v Asii, ke které, stejně jako k Evropě, stále patříme.“ Současné za obdobnými oficiálními prohlášeními možno tušit nové kolo staletých sporů mezi

„západníky“ a příznivci neevropské orientace. Zatímco M. S. Gorbačov hovořoval o „společném evropském domě“, recentně je situace daleko komplikovanější.

Celkově vzato federativní útvar, největší státní celek na planetě s výtečnými, ač nikoli bezproblémovými národohospodářskými úspěchy, jehož největšími potížemi (vedle všudypřítomné korupce evokující počátek devadesátých let Střední Evropy) je tradičně alkoholismus¹, nízký průměrný věk, malá porodnost a logicky i úbytek téměř milionu obyvatel ročně, ožil. Devadesátá léta, kdy vládla „alkoholokracie“, kamarila zcela neschopného „demokrátora“ Borise Jelcina (1931-2007), po němž je příhodně pojmenován druh vodky, přivedla Rus na pokraj propasti. Ekonomické, sociální, bezpečnostní. Na Kavkaze a na Dálném Východě vznikla nezpochybnitelná ohniska dezintegračních procesů. Hloupě vedenou, dlouho prohrávanou válku proti čečenským rebelům úspěšně ukončil teprve v jakémsi druhém kole trpaslíka s obrem výrazný Vladimír Putin (nar. 1952), jehož na vrchol mocenské pyramidy vynesl zcela jednoznačně vojenskoprůmyslový komplex. Ztráta postavení velmoci, omezování se na pouhé udržení přijatelného statutu v tzv. blízkém zahraničí, jistá benevolence vůči začlenění ex-satelitů do NATO a EU, „přátelská podlézavost“ USA a oligarchická zvučle, to všechno byly důvody pro odstavení zdiskreditované kliky mocných². Nový pán Kremlu, který nastoupil do funkce na sklonku prosince 1999, krátce po napadení zbytkové Jugoslávie Severoatlantickou aliancí, po níž následovalo *další drobení etnicky a nábožensky spřízněného Balkánu*³, se proto armádě, tajným službám a vojenskému průmyslu důkladně odvděčil. Dokončil vítěznou válku „mesianistické ortodoxie“ proti „islamismu“, podpořil nový kvalitativní růst pravidelných braných sil a jejich zdrojů, scelil některé Jelcinem rozdělené tajné služby, posílil opět centrální vládu⁴, zformoval stranický systém, v němž myslitelnou opozicí zůstali výhradně místní komunisté, získal podporu národnostně vypjaté pravoslavné hierarchie.

K metamorfózám Ruska, nejprve nejvíce rétorickým a politicky marketingovým, takže lépe k „Putinovým vesnicím“, jimž pečlivě naslouchaly jásající davy lidu, se přidalo štěstí. Jedenácté září 2001 a drastický růst cen ropy. Prvního zdatně využil k mezinárodní izolaci partyzánů v Čečně, druhého jevu k raketovému nástupu kulhajícího hospodářství, díky němuž

¹ Západem protežovaný, ve své zemi nemilovaný Michail Gorbačov ztratil mnoho z domácí autority zaváděním prohibičních praktik, jež však v konečném důsledku zdraví obyvatelstva příliš nepomohly. Černý trh získal další vydatný impuls a domácí výroba omamných nápojů vedle k „epidemii“ otrav metylalkoholem.

² Dekadence „hurákapitalismu“ postsovětského prostoru přinesla mnoha prostým občanům nový podnět k oživení odvěkého antisemitismu, jenž si mnozí jejich předkové propojovali pro změnu s bolševizmem.

³ S trochou nadsázky se dá říci, že pochod „Po puti Putina“ umožnil také „Put u Rambouillet“.

⁴ Opatření měla celou řadu příznivých dopadů pro sílu Ruské federace. Kromě jiného se Moskva, metropole největšího slovanského státu s desítkami neslovanských menšin, začala zvýšeně starat o oslabení posílených národnostních, byť zatím jen kulturních ambicí minorit.

škodolibí komentátoři mluvivali o „Burkině Faso s raketami“. Očekávatelně, nicméně nevyváženě⁵, prudce rostla životní úroveň, do značné míry se obnovilo postavení země v zahraničí, tudíž prostý ruský občan, houževnatý kritik Západu, může opět jásat – „Bojí se nás...!“ Vladimír Vladimírovič se stal živoucím symbolem, prezidentem, vojevůdcem, „carem“, „patriarchou“, „ikonou“, zkrátka obdivovaným obnovitelem velikosti, kterého uznává zhruba osm z deseti příslušníků státního celku. Promyšleně odmítl třetí funkční období, přijal posílenou premiérskou funkci opřenu o předsednictví prokremelské strany a po mnoha charakteristických dezinformacích prosadil do pozice „prvního občana“ Dimitrije Medvěděva (1965). Tento muž (alespoň zatím pod kuratelou formálně podřízeného prvního ministra) pokračuje v naplňování snu o „Putinově globální vesnici“. Uvedl se velmi přízračně – vítěznou vojnou na Kavkaze, kde upevnil svou ropnou dominanci, velice ponížil oblíbence americké, mimořádně expanzivní administrativy, jíž Kreml nezapomněl angažmá v Perském zálivu, snahu o militarizaci Polska a Česka a vlnu barevných revolucí. Sekundárně také znesnadnil orientaci Gruzie, než hlavně Ukrajiny na Západ, rozšiřování Atlantického paktu. V těsném závěsu za úspěšnou nekoloniální operací zahájil novou etapu vztahů s antiamerikanistickou Latinskou Amerikou a Blízkým a Středním východem, většinově druhdy koloniemi. Dá se proto říci, že nová dynastie vládců největšího „ropného emirátu“ zasadila ránu z milosti uklidňujícím frázím o „kolosu na hliněných nohou“. Je očividné, že „Matička Rus“ je zpět. Ze studené války snad jen její rétorika.

⁵ Mimo geografickou nevyrovnanost národního bohatství se jedná o nesmírné, carismus připomínající společenské nůžky mezi multimiliardáři ve vládnoucí vrstvě a vrstvami nanejvýš venkovského obyvatelstva.